HELKKILÄ

HELLMANIN SUVUN AIKANA

1852–1909

Helkkilän Hellman-suvun sukukokouksessa keväällä 1964 ehdotettiin, että Kulamaan kylän silloin 100 vuotta vanhasta Helkkilän talon päärakennuksesta suoritettaisiin kansatieteelliset mittaukset ja piirrettäisiin mm. talon pohjakaava ja tilan rakennusten asemakaava sellaisena, kun se oli Hellman-suvun hallitessa tilaa eli 1900-luvun vaihteessa. Mittaukset ja piirtämisen suoritti taiteilija *Paavo Hakala* syksyllä 1967 ja keväällä 1968. Tehtävä laajeni vähitellen käsittämään Helkkilän talon koko rakennusryhmän. Kulamaalla taiteilija Hakalaa avusti urakoitsija *Antero Tiirikka,* joka myös etsi haastateltavaksi sellaisia seudun vanhoja asukkaita, jotka muistivat taloa koskevia asioita näiltä ajoilta. Heistä mainittakoon kirvesmies *Vilho Valtanen* ja maanviljelijä *Frans Varjo* (Leiman).

Rouva *Helma Piha* on ollut ensiarvoisen tärkeä henkilö tietojen antajana. Haastatteluissa hän on kertonut lapsuudenkodistaan yksityiskohtia, joiden avulla on voitu piirtää alkuperäiseen asuunsa jo hävinneitä tai rakenteeltaan muutettuja rakennuksia. Helma Piha on myös antanut kaikki rakennusten irtaimistoa, kalustusta ja niiden sijaintia koskevat tiedot. Haastattelut on suorittanut rouva *Aini Piha,* joka on avustanut myös piirrosten luonnosten laatimisessa.

Sukutoimikunnan toimeksiannosta professori *Sakari Piha* on kirjoittanut Helkkilän tilaa koskevan rakennushistoriallisen selostuksen sekä laatinut kirjasen toimitustyötä koskevan suunnitelman. Selostus perustuu suurelta osalta *Eemil Helkiön* sukukirjaan »Tietoja ja muistoja Helkkilän Hellmanin suvusta».

Helkkilän Hellman-suvun sukutoimikunta lausuu parhaat kiitokset taiteilija Hakalalle, toimitustyöhön osallistuneille sekä muistitietojen antajille.

Helsingissä, kesäkuun 15. päivänä 1969.

Heikkilän Hellman-suvun sukutoimikunta

SISÄLLYSLUETTELO

sivu

I. **Helkkilän talon syntyvaiheista** 3

1. Hellmanin torppa 3
2. Hellmanin talo 3
3. »Vanha Helkkilä» 4

II. **Helkkilän talon rakentaminen** 4

1. Helkkilän päärakennus 4
2. Tilan muut rakennukset 5
3. Helkkilän pientenlasten koulu 6
4. Muorin puoli 6
5. Helkkilän viljelykset 6

III. **Helkkilä Hellman-suvun omistuksessa** 22

Piirrokset

1. Hellmanin torppa 7
2. Helkkilän päärakennuksen pitkittäisleikkaus 8
3. Helkkilän päärakennuksen pohjakaava 9
4. Helkkilän päärakennuksen poikkileikkaus 10
5. Helkkilän päärakennuksen yksityiskohtia 11
6. Helkkilän tilan asemakaava 12–13
7. Ratas- ja rekihuoneen pohjakaava 14
8. Aittojen pohjakaavat 15
9. Sauna- ja työtuparakennuksen pohjakaava 16
10. Helkkilän koulun pohjakaava 17
11. Helkkilän tilan rakennusryhmä yläperspektiivistä 18–19
12. Muorintuvan pohjakaava 20
13. Muorintuparakennuksen yksityiskohtia 20
14. Helkkilän peltojen viljelyskartta v. 1906 21

Käytetyt lähteet 23

o00O00o

I. Helkkilän talon syntyvaiheista

Helkkilän Hellmanin suku pitää kantakotinaan Helkkilän taloa Rauman maaseurakunnan Kulamaan kylässä ja kantaisänään talon perustajaa Emanuel Hellmania. Helkkilän talon syntyyn sisältyy kaksi vaihetta: Hellmanin torpan muodostaminen ja toiseksi sen laajentuminen taloksi. Helkkilän talon perustaminen on läheisesti kytkeytynyt vanhaan Virkun taloon Kulamaan kylässä.

1600-luvun lopulla Virkun talo oli KUlamaan suurimpia. Tilasta on aikojen kuluessa lohkaistu kappaleita, joista suurin osa aikanaan tuli Helkkilän talon osaksi. 1700-luvun puolivälissä Virkun isäntänä oli Martti Martinpoika (1710–1780), jonka pojanpojan tytär Liisa Juhontytär Virkku vuonna 1828 meni naimisiin suvun kantaisän Emanuel Hellmanin kanssa. Näihin aikoihin Virkun tilukset käsittivät 3/8 manttaalia pinta-alaltaan 477.798 tynnyrinalaa eli noin 236 hehtaaria.

1. *Hellmanin torppa*

Mentyään naimisiin edellä mainittu nuoripari asettui asumaan Virkun tilan maille, mistä he saivat torpan tilukset viljeltäväkseen. Vuonna 1829 tehdyn torpparivälikirjan mukaan he viljelivät torpan maita ominaan. Peltoa torpassa ei ollut kuin parisen tynnyrinalaa (1 ha) ja niittyä hieman yli kolme tynnyrinalaa (1,5 ha). Torppa sijaitsi Virkun tilusten itäisessä kolkassa Mattilan Munkla-nimisen vainion takana. Torpan itäraja ulottui Turun–Rauman maantien varteen noin 11 kilometrin päähän Rauman kaupungista lähelle Satakunnan ja Varsinais-Suomen rajaa. Tätä torppaa alettiin kutsua Hellmanin torpaksi. Siellä syntyi ja kasvoi kuusi lasta, kolme poikaa ja kolme tytärtä, joiden jälkeläiset muodostavat Helkkilän Hellman-suvun kuusi sukuhaaraa.

Ei tiedetä oliko Hellmanin torpan mailla ennestään rakennuksia vai rakensiko Emanuel Hellman ne itse. Hellmanin torpasta ei ole olemassa valokuvaa eikä rakennuksesta ole mitään jäljellä. Muistitietojen perusteella on kuitenkin laadittu piirros Hellmanin torpasta (Piirros 1). Pohjakaavan luonnoksen on laatinut Helma Piha (os. Hellman).

Hellmanin torppa oli matalanpuoleinen, pieni-ikkunainen, maalaamaton ja harmaa pärekattoinen rakennus. Rakennukseen tultiin kuistin kautta porstooseen, jonka takana oli kamari ja vasemmalla puolella tupa. Tuvan takana oli peräkamari. Torpan muista rakennuksista ei ole paljonkaan tietoja. Ainakin talli, navetta ja sauna kuuluivat rakennusryhmään. Tiettävästi piirroksessa 1 mainittu »vähä-riihi» on myös kuulunut torpan rakennuksiin. Torpparina oloaikaa kesti noin 23 vuotta, vuoteen 1852 asti. 52 asti.

2. *Hellmanin talo*

Emanuelin ja Liisan perheen kasvaessa ja lasten varttuessa tarpeet lisääntyivät siinä määrin, että talon osto tuli ajankohtaiseksi. Tilusten ja viljelysalan laajentamiseen tarjoutui sopiva tilaisuus, kun Liisan veljenpoika Juho Juhonpoika Virkku ja tämän vaimo Amalia Kustaantytär halusivat myydä koko Virkun tilan pidettyään taloa vain parisen vuotta. Emanuel osti lokakuun 13. päivänä 1852 Virkun verotilasta noin puolet eli 3/16 manttaalia pinta-alaltaan 229.944 tynnyrinalaa eli noin 113,5 hehtaaria. Kauppakirjassa mainittiin nimenomaan, että myyjä luovuttaa myymänsä talonpuolikkaan ostaja Hellmanin, tämän vaimon, lasten ja perillisten omaksi ja heti vastaanotettavaksi. Kauppahinta oli 900 ruplaa. Entisen Hellmanin torpan maat sijaitsivat vastaostetun talonpuolikkaan alueella. Näin oli Hellmanin torpasta tullut talo, jota kauppakirjassa ei kutsuta millään erikoisella nimellä,

puhutaan vain yksinkertaisesti »puolesta Virkun perintötilaa». Talonkaupan yhteydessä peltomaan pinta-ala kasvoin noin kuusinkertaiseksi kokonaispinta-alan noustessa noin 12 tynnyrinalaksi (6 ha). Runsas viljelyskelpoinen maa (n. 60 tynnyrinalaa) tarjosi oivalliset edellytykset vaurastumiselle ja peltomaan kasvulle.

Entisen Hellmanin torpan rakennukset toimivat nyt talon rakennuksina. Taloksi muuttuminen edellytti kuitenkin entisen torpan rakennuksen suurentamista. Rakennuksen länsipäätyyn rakennettiin sali, joka myöhemmin purettiin ja siitä tehtiin Hellmanin talon torppari Leimanille tupa. Muistitietojen mukaan (Eemil Helkiö, Aina Kestilä ja Helma Piha) ilmeisesti purkamisen yhteydessä aitettiin porstoon oikealle puolelle puodi (Piirros 1).

3. *»Vanha Helkkilä»*

Emanuel Hellman toimi talon isäntänä vuoteen 1863. Ei varmuudella tiedetä millä nimellä »puolta Virkun perintötilaa» aluksi kutsuttiin, ehkäpä vain Hellmanin taloksi. Mahdollista kuitenkin on, että sitä jo alunperin taikka ainakin lähivuosina alettiin nimittää Helkkilän taloksi. Tätä olettamista tukee se, että jo pari vuotta talonkaupan 1852 jälkeen Helkkilä-nimi esiintyy epävirallisissa yhteyksissä. Eräässä kirjassa tavataan omistuskirjoitus »Emanuel Helkkilä Kulamald 1854» ja toisessa on nimi »Samuel Helkkilä».

Tammikuun 15. päivänä 1862 tehdyllä kauppakirjalla tila siirtyi nyt virallisesti Helkkilä-nimisenä Emanuelin vanhimman pojan Kustaan haltuun. Kauppakirjan mukaan tila myytiin vastaanotettavaksi marraskuun 1. päivänä 1863. Entisen Hellmanin torpan, myöhemmin talon, rakennukset olivat siis tilan keskuksena koko Emanuel Hellmanin haltijakauden, vuosina 1852–1863, ja vielä vuoden päivät Kustaa Hellmaninkin aikana.

Emanuel Hellmanin lastenlapsilta saatujen muistitietojen perusteella vanhan Helkkilän (Hellmanin) talon huoneet olivat vaatimattomasti kalustettuja (Piirros 1). Tuvassa oli penkki ikkunan alla. Tuvan etelänpuoleisen seinän peränurkkauksessa oli nelikulmainen seinäkaappi, jossa Emanuel säilytti kirjojaan ja lapsille mieluista »pryssokeria». Kaapin alapuolella oli luultavasti pöytä. Tuvassa oli Helma Pihan mukaan kahdenistuttava keinutuoli. Kamari porstoon takana oli hyvin pieni. Siellä oli pöytä ikkunan alla. Kuistissa ei ollut seiniä vaan katos, jonka tukipylväät olivat koverretut. Se oli matala ja siinä oli pari »trappua». Hellmanin talossa ei ollut enää Emanuelin lastenlasten aikana salia. Porstoosta oli lautaovi puodiin.

II. Helkkilän talon rakentaminen

1. *Helkkilän päärakennus*

Kustaa Hellmanin saatua talon hallintaansa oli aika ryhtyä rakentamaan paremmin talon vaatimuksia vastaavaa, avarampaa asuntokartanoa. Kustaa Hellman aloitti kesäkuun 6. päivänä 1864, Kustaan päivänä, uuden päärakennuksen rakentamisen vanhan päärakennuksen eli entisen Hellmanin torpan lähettyville noin puolen kilometrin päähän siitä. Jo edellisenä talvena oli Kallenkallion länsipuolelle, nk. Suoliston katajia kasvavaan mäkeen vedetty suuri määrä hirsiä ja pienempiä puita sekä soraa ja ym. rakennustarpeita. Keväällä puut veisteltiin, hirret »plänkittiin» ja »kellistettiin». Tehtiin myös tarvittava määrä tiiliä. Kesällä pantiin sitten rakennustyö täyteen käyntiin. On mielenkiintoista lukea Kustaa Hellmanin selostusta asuntopykningin rakennusaineista, töistä, hinnoista yms. Esimerkiksi:

»Nurkkakivien ajo yhden juhdan ja 3 miehen päivätyö, juhdasta 30 kop. ja miehiltä sama	1 Rpl.	20	kop.	kp.
1000 syltä hirsiä 10 kop. syläl tä	100 »	—	—	—
5 enempää ja 8 vähempää »syömäriä» (kannatusparrua)	4 »	50	»	»
15 lattian niska (parrua)	3 »	75	»	»
200 4-sylläistä lehteriä 6 rubl. sadalta	12 »	—	—	
29.000 pärettä (puukolla tehtyjä kattopäreitä)	14 »	50	»	»
Salvaminen (seinien rakennustyö): 221 työpäivää 45 kop. päivältä ja pykmestarille 55 kop. päivältä	99 »	45	»	»

Uudesta päärakennuksesta tuli ajan oloihin nähden verraten tilava, kaunis ja arvokkaan näköinen. Siinä oli noudatettu vanhaa puhdaslinjaista kansallista rakennustyyliä. Rakennuksen pituudeksi tuli 22 m, leveydeksi 7 m ja korkeudeksi kivijalasta räystään alle 4,5 m. Katto rakennettiin luiskapäätyiseksi kauniine pärekattoineen, jossa oli kaksi keskelle harjaa johdettua savupiippua. Piirroksesta 2 nähdään Helkkilän päärakennuksen pitkittäisleikkaus. Poikkileikkauskuvassa (Piirros 4) nähdään selvästi tuvan savupiipun kulku ullakolla tukirakennelman varassa.

Rakennukseen jäi nähtävästi ajan ja varojen puutteessa teknillisiä vajavuuksia. Niinpä lattioiden täytteet jäivät liian ohuiksi ja kivijalka vaillinaiseksi. Muurin perustuksiksi pantiin vain lujia mäntytukkeja. Seurauksena oli, että rakennus keväisin ja syksyisin pyrki liikkumaan. Muurit ja seinätkin alkoivat tästä syystä vähitellen vioittua. Näitä vikoja joutui Eemil Helkiö korjailemaan toimiessaan 1900-luvun alkupuolella talon isäntänä.

Helkkilän päärakennuksen pohjakaava on esitetty piirroksessa 3. Päärakennukseen sisältyi aluksi peräkamari, tupa, porstoo- eli vierastenkamari (»Elinan kamari»), sali, porstoo, maitokamari (rieskamari) ja kuisti. Pohjakaavassa näkyvät isännän kamari ja sinne johtava kuisti rakennettiin vasta myöhemmin aikana, jolloin Kustaa Hellman toimi kunnallisena luottamusmiehenä. Näiden muutosten yhteydessä avattiin ovi kuistista tupaan ja isännän kamarista peräkamariin. Piirroksessa 4 nähdään Helkkilän päärakennuksen poikkileikkaus tuvan kohdalta ja kuistin sivukuva. Helkkilän päärakennuksen yksityiskohtia on piirroksessa 5. Siitä voidaan todeta, että esim. ikkunat olivat arkkitehtoonisesti kauniit ja sopusuhtaiset. Kuusiruutuinen ikkunatyyppi oli tullut vallalle 1850-luvun taitteessa.

Helkkilän talolla oli myös oma lippu, jonka värit Helma Pihan muistin mukaan olivat ylhäältäpäin: sininen, valkoinen ja punainen. Lippu nostettiin ratas- ja rekihuoneen vieressä olevaan »flakuraakaan» (Piirros 6, No. 34), kun talon väki kutsuttiin pelloilta ja vainioilta aterioimaan.

2. *Tilan muut rakennukset*

Kustaa Hellmanin uudisrakennussuunnitelmaan ei kuulunut vain päärakennus. Rakennettavana oli kaikki talonpidolle välttämättömät rakennukset. Piirroksesta 6 nähdään tilan eri rakennusten asemakaava (suluissa olevat numerot viittaavat eri rakennuksiin). Tarhan ympärillä sijaitsivat eläinsuojat: talli (17), navetta (12), lammasnavetta (14) ja sikala (15). Vastapäätä tallia tarhan toisella puolella oli ratas- ja rekihuone (19) ja puodi, jonka päällä olivat luhdit (20). Piirroksessa 7 on ratas- ja rekihuoneen pohjakaava suuremmassa koossa. Noin 30 metrin päähän puodi- ja luhtirakennuksesta tehtii kaksi aittaa (22, 23), joista tarkempi pohjakaava nähdään piirroksesta 8. Vielä edemmäksi vanhan Helkkilän suuntaan tuli pajarakennus (24). Vastapäätä pajaa toisella puolen tietä oli tuulimylly (32).

Tallin taakse eteläsuuntaan tehtiin puuvaja (11). Siitä kauemmaksi rakennettiin sauna (9), jonka yhteydessä oli työtupa eli trenktupa (8). Tämän yksityiskohtainen pohjakaava on piirroksessa 9. Vielä edempänä oli riihi tai puimasuuli (1–4), johon liittyi hevoskierto (5), mitä käytettiin viljaa puitaessa. Lisäksi tehtiin useita latoja (6, 7). Kallenkallion kupeeseen rakennettiin kellari ja sen päälle makasiinirakennus (31). Makasiini oli pohjapinta-alaltaan suurempi kuin sen alla oleva kellari. Makasiinissa säilytettiin varaviljaa.

3. *Helkkilän pientenlasten koulu*

Kulamaan talolliset olivat pitäneet yhteisen kokkouksen 26.3.1887 kouluhuoneen rakentamisesta kylään. Ainoastaan Kustaa Hellman oli koulun rakentamisen kannalla ja pidätti itselleen oikeuden rakentaa kouluhuoneen yksinään omalle maalleen. Tästä oli seurauksena, että Helkkilän isäntä toteutti suunnitelmansa ja rakensi omilla varoillaan koulurakennuksen suunnilleen vanhan ja uuden Helkkilän puoliväliin silloisen tuulimyllyn läheisyyteen. Piirroksesta 10 nähdään Helkkilän pientenlasten koulun pohjakaava. Piirros on laadittu Helma Pihan, Vilho Valtasen ja Frans Varjon (Leiman) muistikuvien mukaan. Toistakymmentä vuotta myöhemmin, mahdollisesti vuoden 1904 jälkeen, koulurakennus siirrettiin kuntalaisten yksimielisellä päätöksellä kylän keskelle, missä rakennus vieläkin sijaitsee.

Piirroksesta 11 voidaan nähdä, miltä Helkkilän tilan rakennusryhmä näytti valmiiksi rakennettuna yläperspektiivistä.

Alkuperäisistä Helkkilän tilan rakennuksista on jäljellä päärakennuksen lisäksi aitat (22, 23), makasiini (31), puimasuuli eli riihi (1–4), sauna ja työtupa (8, 9) sekä paja (24), vaikkakin myöhemmin toiseen paikkaan siirrettynä. Osa ulkorakennuksista paloi vuonna 1892, nimittäin ratas- ja rekihuone ja puodi luhteineen (18, 19, 20). Tämä ulkohuonerivi on piirretty entisenlaiseksi maastomerkkien ja Helma Pihan antamien tietojen perusteella. Samalla tavoin on piirretty alkuperäisten mukaisiksi myöhemmin moneen kertaan muotoaan muuttaneet talli, navetta, lammasnavetta ja sikala (12–17) sekä niihin liittyvä tarha lauta-aitoineen (21).

4. *Muorin puoli*

Kustaa Hellman toimi Helkkilän isäntänä kuolemaansa 15.9.1891 saakka. Tämän jälkeen hänen leskensä Anna Eleonora (Nuura) Hellman hallitsi taloa kymmenen vuoden ajan. Vuosisadan vaihteen tienoilla rakennettiin Helkkilän päärakennuksen viereen pienempi rakennus leskiemännän eläkepäivien varalle. Tämä rakennus ns. »Muorintupa» on esitetty piirroksessa 12. Siihen tuli keittiö ja kaksi kamaria, porstoo ja kuisti. Yksityiskohtia muorintuparakennuksesta on esitetty piirroksessa 13. Tähän rakennukseen Anna Eleonora Hellman asettui asumaan, kun hänen vanhin elossa oleva poikansa Eemil Helkiö lunasti tilan kanssaperillisiltään syksyllä vuonna 1901.

Eemil Helkiö piti Helkkilän taloa vuoteen 1909, jolloin tila siirtyi muiden sukujen hallintaan.

5. *Helkkilän viljelykset*

Helkkilän tiluksillaa oli runsaasti viljelyskelpoista maata, jota Kustaa Hellman alkoi uutterasti raivata pelloksi. Niinpä kuokittiin keväällä vuonna 1883 Koto-

Piirros 1. Hellmanin torpan asemakaava Helma Pihan mukaan noin vuonna 1890. Rakennus käsitti porstoon, porstookamarin, tuvan ja peräkamarin. Myöhemmin oli rakennettu sali, joka sittemmin purettiin ja siitä tehtiin tupa Hellmanin torppari Leimanille. Hellmanin torpan rakennuksista oli noin puoli kilometriä Helkkilän talon uuteen päärakennukseen. Matkan puolivälissä sijaitsivat paja ja tuulimylly. Piirroksessa mainittu "vähä-riihi" oli Hellmanin torpan riihi. Sen luona sanottiin nähdyn haamun, jonka vuoksi lapsia pelotti illalla kulkea sen ohi. Muita torpan rakennuksia olivat ainakin talli, navetta ja sauna. Niiden sijainnista ei ole tietoa.

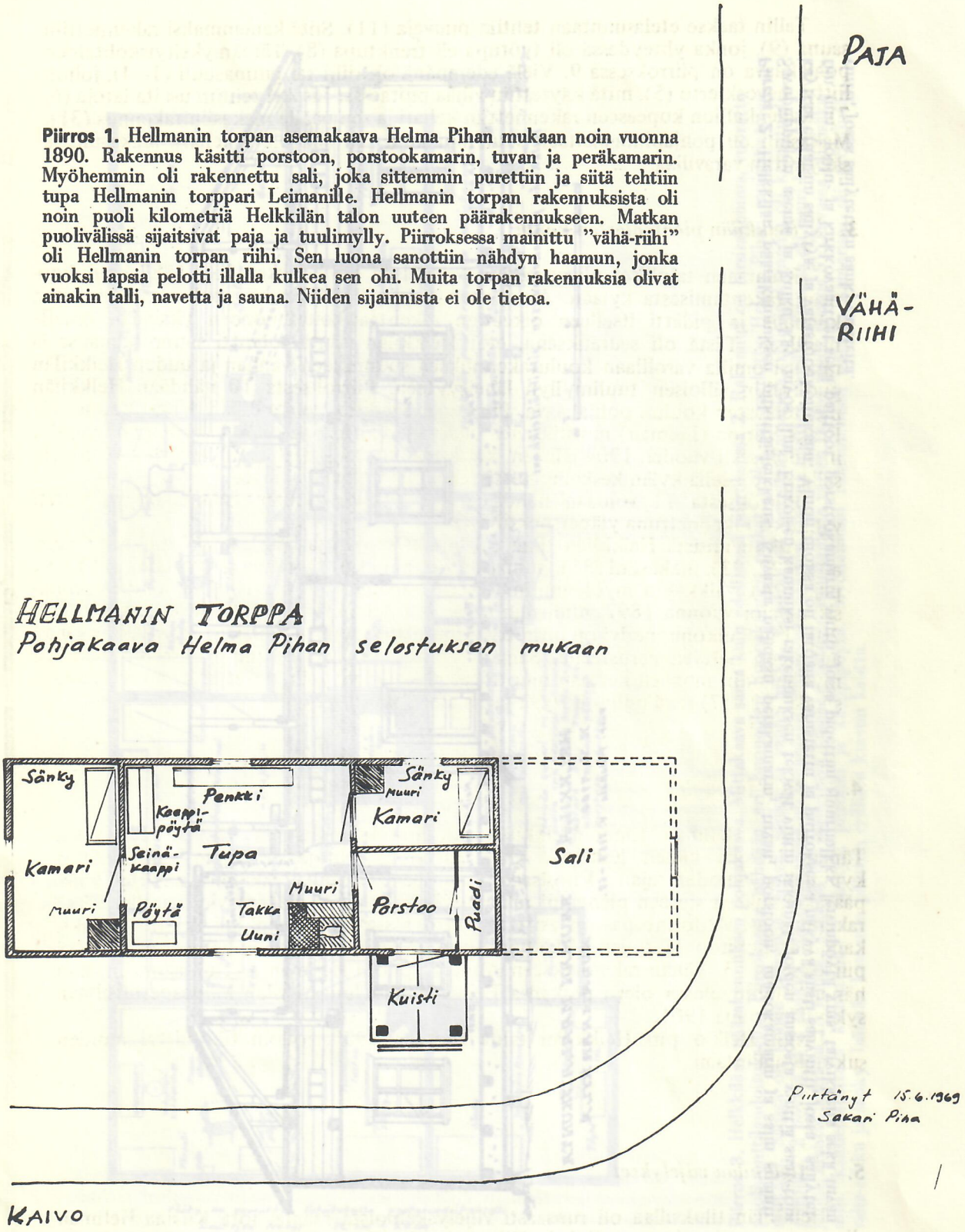

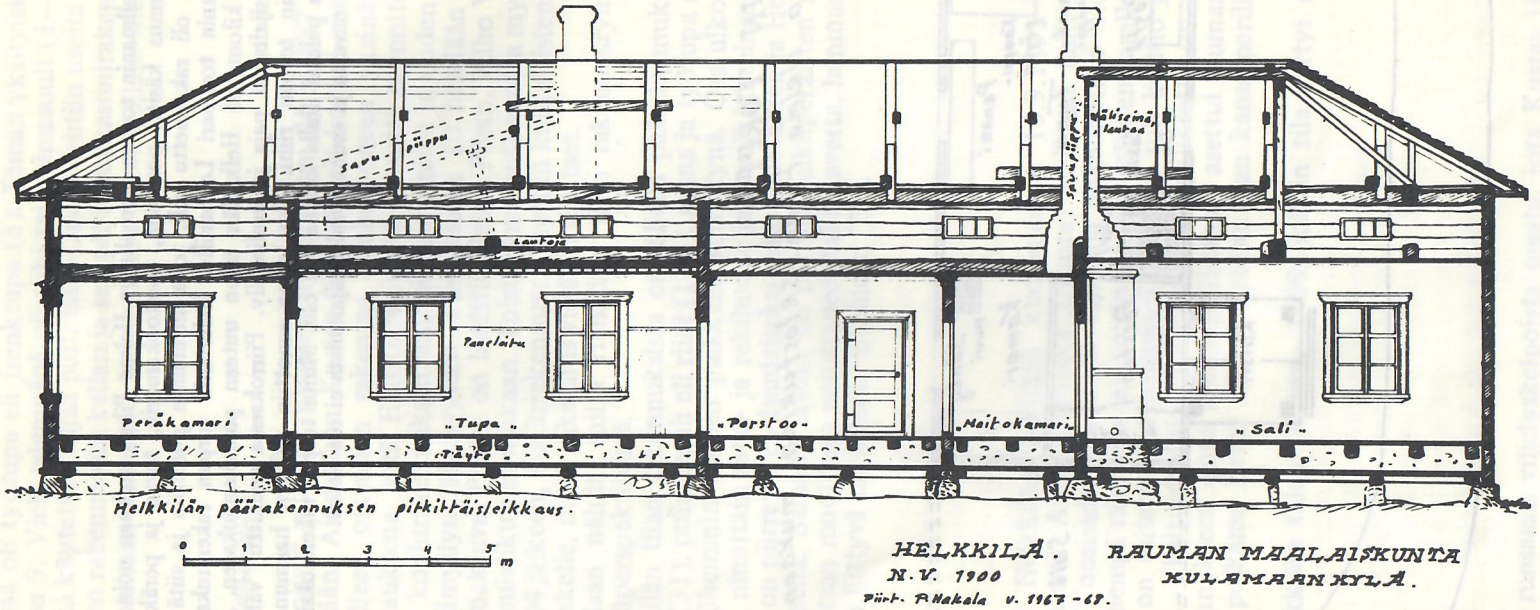

Piirros 2. Helkkilän päärakennuksen pitkittäisleikkaus. Kuvasta nähdään peräkamarin, tuvan, porstoon, maitokamarin ja salin sijainti. Savupiippujen asema ja kulku käy myös ilmi. Erikoisen kauniiksi rakennuksen tekivät vintin ikkunat, joiden ansiosta vinttiä saatettiin käyttää erilaisiin säilytys- ja varastotarkoituksiin. Vintin tiloissa oli lattialla varustettu ja piirroksessa näkyvä siisti salivintti, jossa säilytettiin mm. joulu- ja kirkkovaatteet sekä palttoot, porstookamarin vintti, jossa pidettiin »juurhulkk», leivinpöytä yms. tarvikkeita sekä tuvan vintti, jossa säilytettiin sänkyvaatteita.

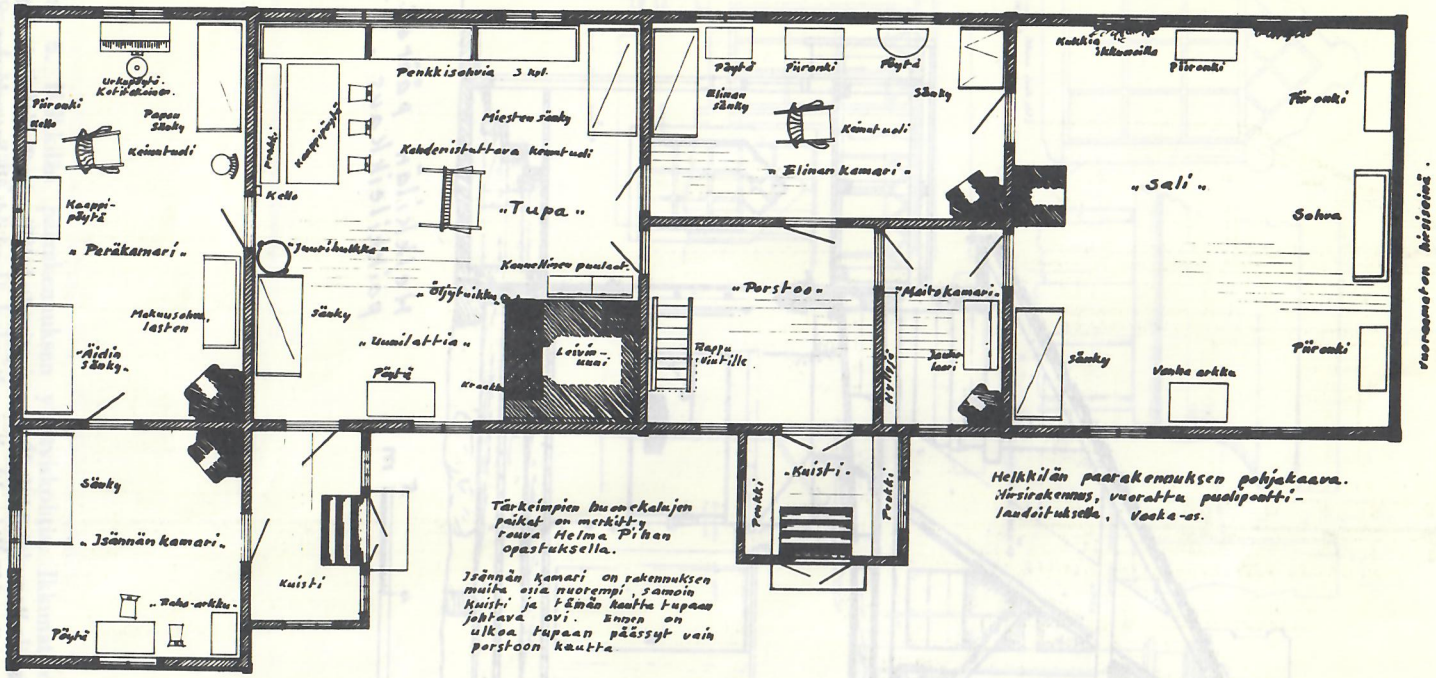

Piirros 3. Helkkiläm päärakennuksen pohjakaava. Mittakaava sama kuin edellisessä piirroksessa 2. Rakennus on hirsirakennus, vuorattu puoliponttilaudoituksella. Piirroksesta nähdään eri huoneiden huonekalujen paikat, jotka on merkitty Helma Pihan muistitietojen mukaan. Salissa oli kolme piironkia, sohva, sänky ja vanha arkku. Porstoo- eli vierastenkamarissa (»Elinan kamari») oli keinutuoli, piironki, 2 pöytää ja 2 sänkyä. Maitokamarissa oli jauholaari. Porstoosta päästiin rappuja myöten vintille. Tuvassa oli suuri leivinuuni, jonne mahtui kerralla 15 leipää. Takassa oli säädettävä kraakku patojen ripustamista varten (katso myös piirros 5). Tuvassa oli lisäksi mm. kahdenistuttava keinutuoli, 2 sänkyä, piironki ja kaappipöytä. Myöhemmin rakennetussa isännän kamarissa oli työpöytä, raha-arkku ja sänky. Isännän kamariin päästiin erillisen kuistin kautta.

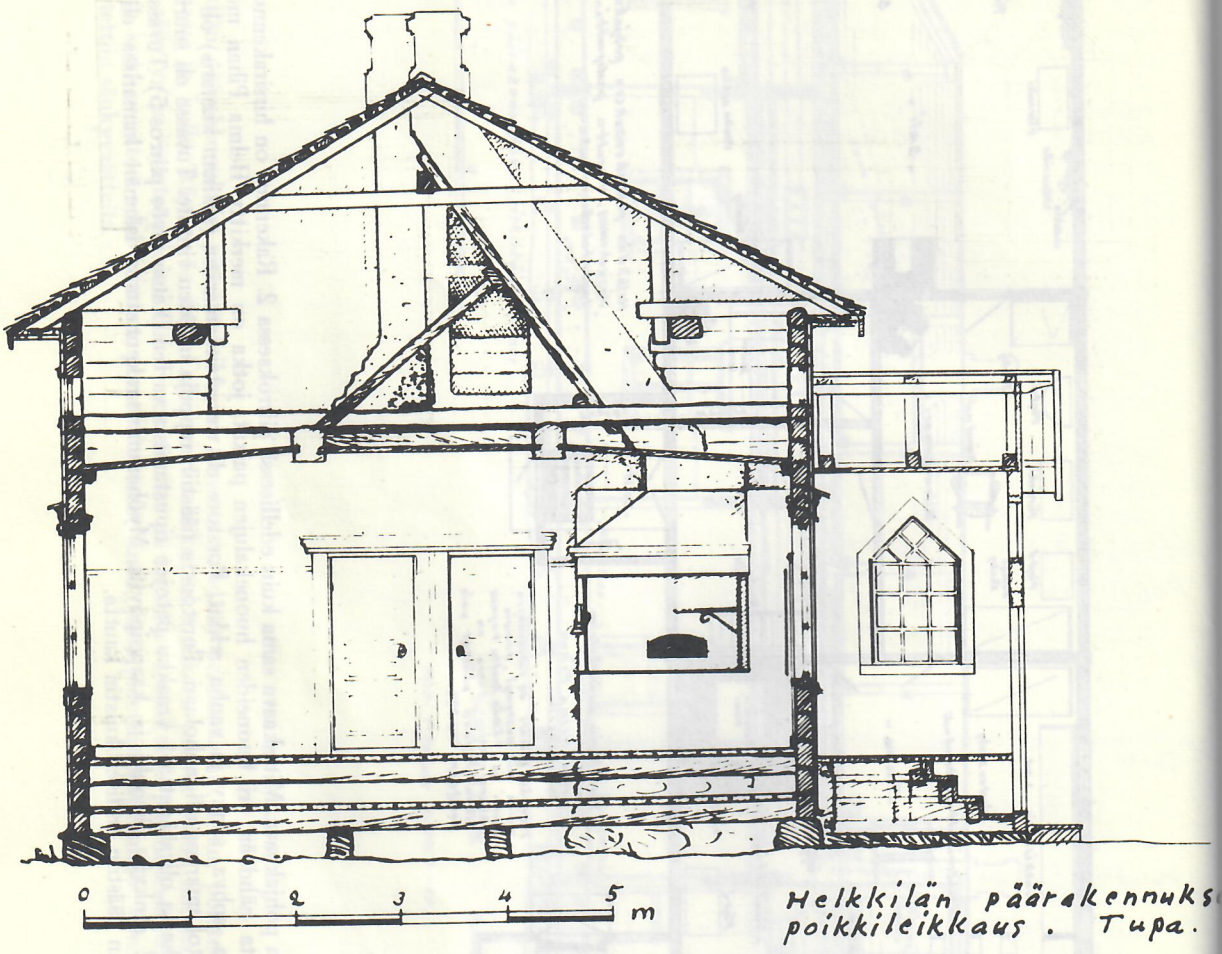

Piirros 4. Helkkilän päärakennuksen poikkileikkaus tuvan kohdalta ja kuistin sivukuva. Piirroksesta nähdään tuvan savupiipun kulku tukirakennelman varassa keskelle katonharjaa. Siitä käy ilmi myös uuniin johtava suuaukko sekä kraakun asema.

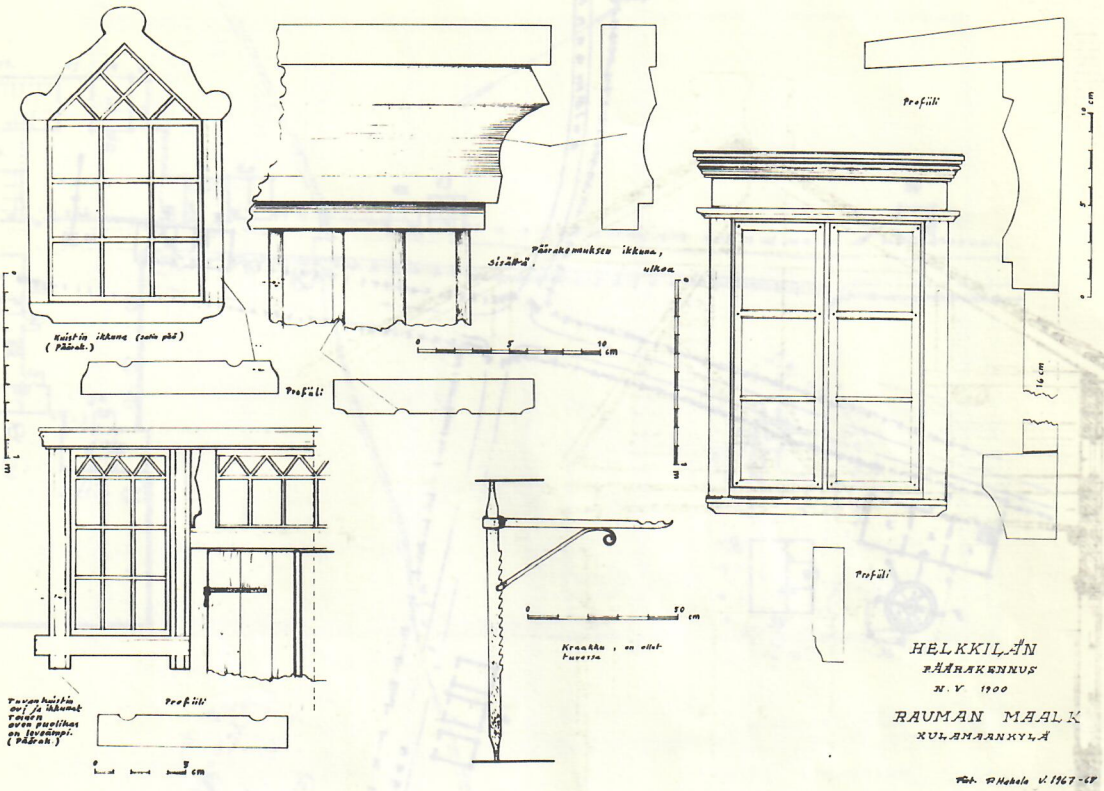

Piirros 5. Helkkilän päärakennuksen yksityiskohtia. Ikkunat olivat kuusiruutuisia erittäin taidokkaasti leikattuine ikkunanpuitteineen. Kuistin ikkunat olivat myös kuusiruutuiset, mutta perusruudukon päällä oli vielä kolmiomainen kuusiruutuinen osa, mikä antoi luiskakattoiselle rakennukselle sopusuhtaisen vaikutuksen. Periaatteessa sama kuviointi toistuu tuvan kuistin oveen liittyvissä ikkunoissa.

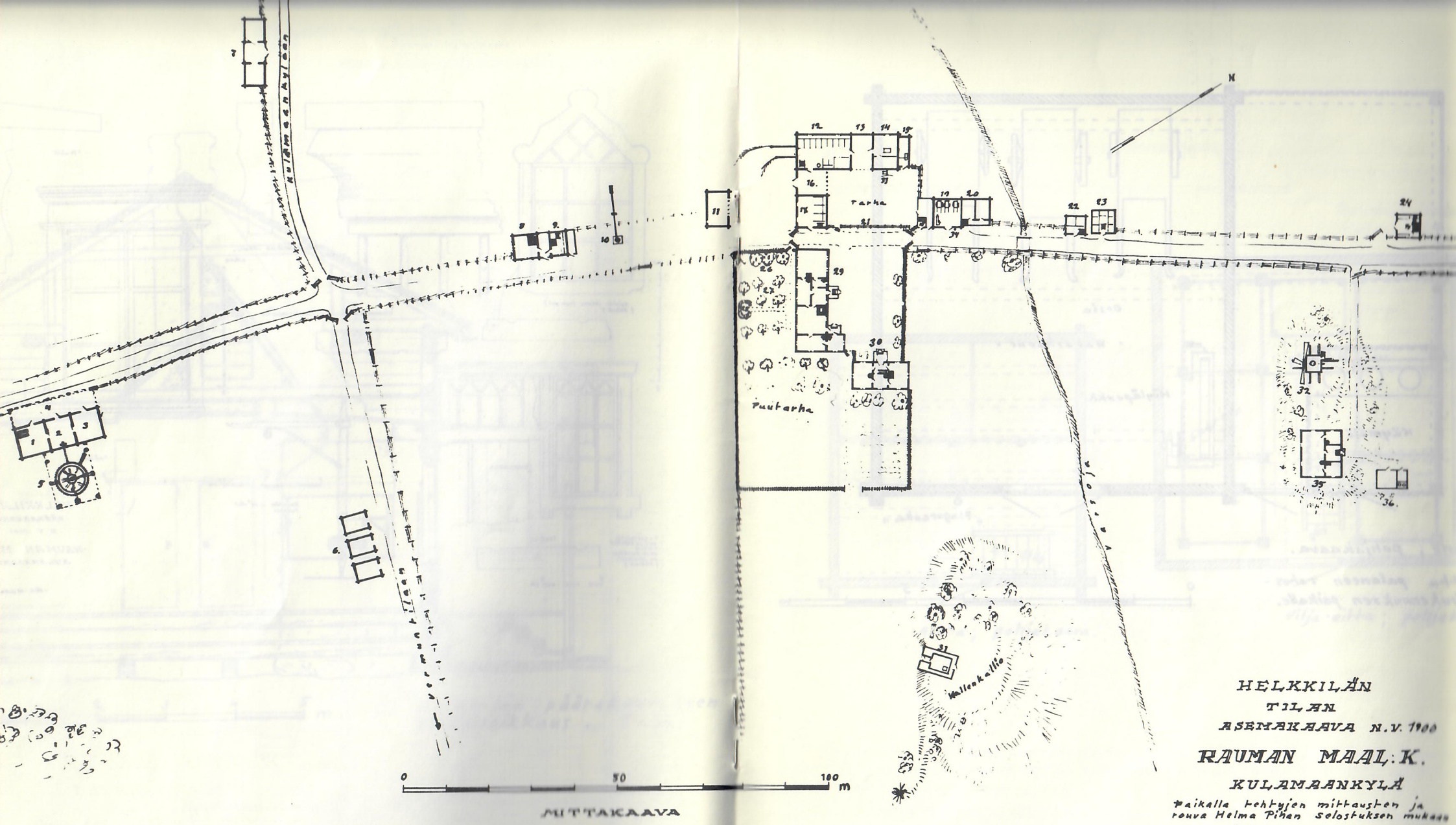

Piirros 6. Helkkilän tilan asemakaava. Rakennusten numerointi: riihi (1), luuva (2), lato (3), lakka (4), hevoskierto (5), kolmoisladot (6), lato (7), työtupa (8), sauna (9), kaivo (10), halkoliiteri (11), navetta (12), vaja (13), lammasnavetta (14), sikala (15), läpikäytävä (16), talli (17), käymälä (18), ratas- ja rekihuone (19), puodi- ja luhtirakennus (20), lankkuaita (21), vanha aitta (22), vilja-aitta (23), paja (24), puutarhassa vaahteroita (26), omenapuita (27) ja sireenimaja (28), Helkkilän päärakennus (29), muorintupa (30), makasiini (31), tuulimylly (32), keinu (33), »flakuraaka» (34), jonka huipussa tuuliviiri, koulurakennus (35), koulun halkoliiteri ja käymälä (36).

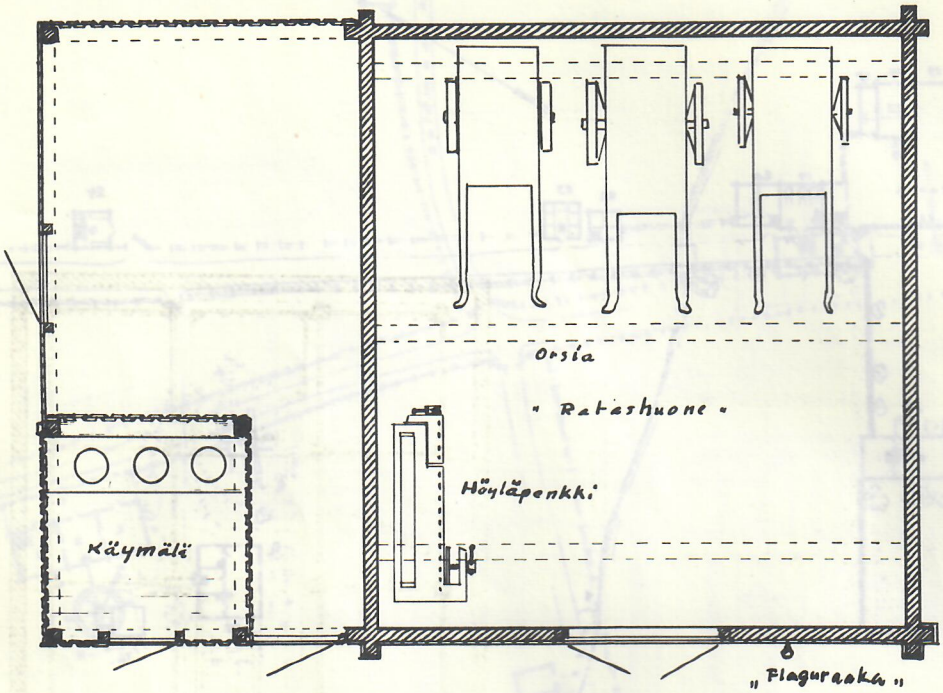

Ratashuone ; pohjakaava.

Rakennettu palaneen ratas- ja puodirakennuksen paikalle.

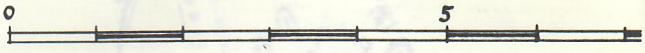

Piirros 7. Ratas- ja rekihuoneen pohjakaava. Siellä säilytettiin reet ja rattaat, jotka yleensä tehtiin kotona. Lisäksi siellä pidettiin työkaluja kuten esim. lapiot. Huoneessa oli myös höyläpenkki puutöiden suorittamista varten.

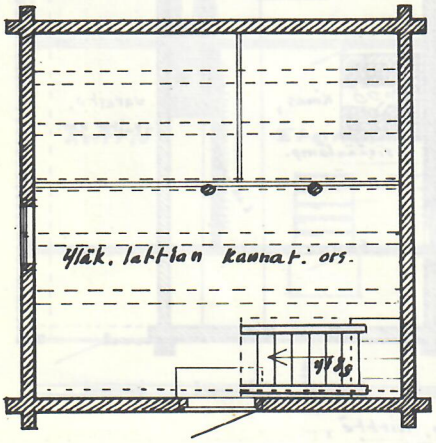

Aitta; pohjakaava.

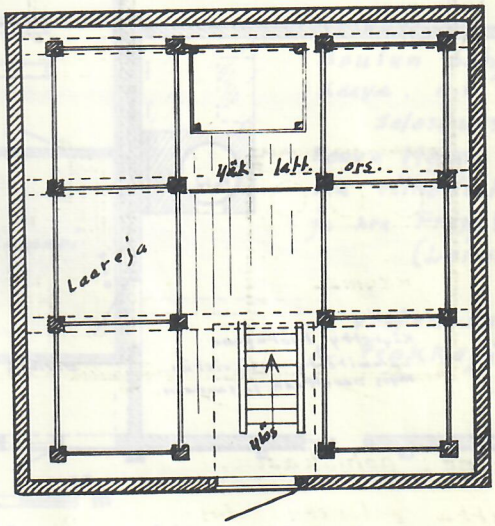

Vilja-aitta; pohjakaava

Piirros 8. Aittojen pohjakaavat. Mittakaava on sama kuin ratas- ja rekihuonetta kuvaavassa piirroksessa 7. Aittoja kutsuttiin »vanhaksi aitaksi» ja »uudeksi aitaksi» (vilja-aitta). Edellisessä säilytettiin mm. kauroja. Uuteen parempaan aittaan vietiin puinnin jälkeen jyväsäkit ja tyhjennettiin laakereihin. Sinne varastoitiin myös jauhetut viljat säkeissä. Leipäjauhot jauhettiin Euran myllyssä ja lehmänjauhot omassa myllyssä.

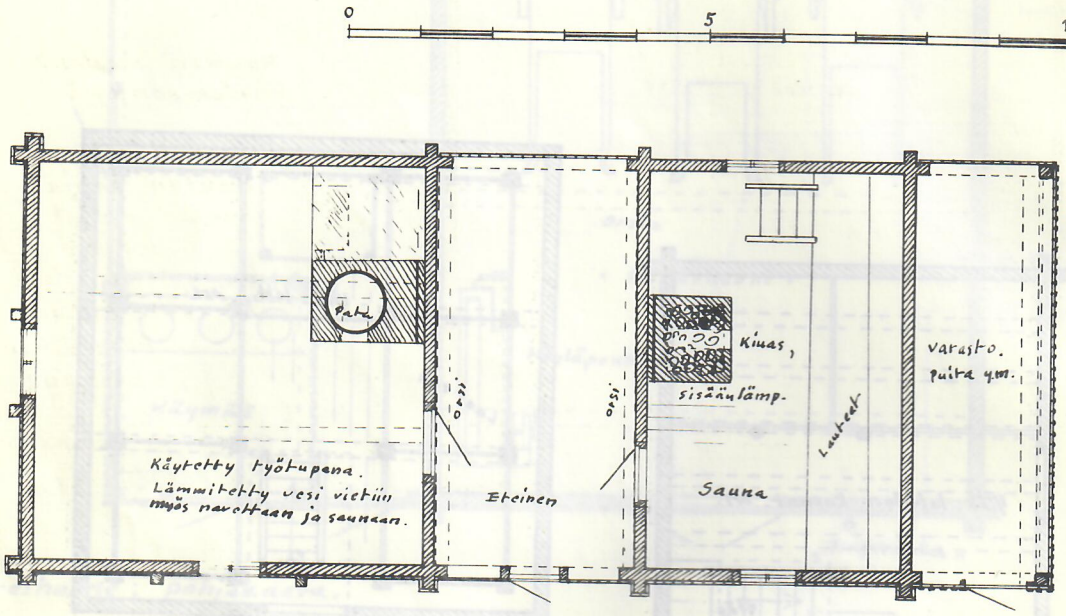

Saunarakennuksen pohjakaava. Osittain hirttä, työtupa ja sauna, osittain lautarak, eteinen ja varasto. Työtupa ja saun vuorattu pystylaudoituksella, ilman listoja. Takaseinä vuoraamaton. N. v. 1900.

Piirros 9. Sauna- ja työtuparakennuksen pohjakaava. Sauna ja työtupa olivat hirrestä tehdyt. Niiden välillä oleva eteinen ja oikealla puolella oleva varasto olivat osittain lautarakenteiset. Saunassa oli suuri sisäänlämpiävä kiuas ja työtuvassa pata, jossa lämmitettiin vesi saunaan ja navettatöitä varten. Jos kus padassa värjättiin myös lankoja. Työtuvasta käytettiin myös nimityksiä »trenktupa» ja »pirt'tupa». Siellä tehtiin varsinkin kesäisin kaikenlaisia töitä, mm. kudottiin kangasta. Nuoriso vietti siellä toisinaan iltaansa.

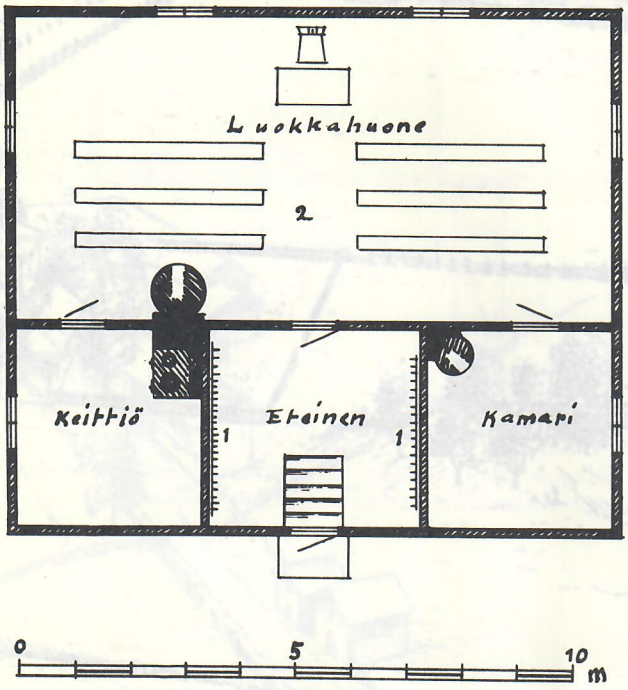

Rauman maalaisk.
Kulamaankylä.

Helkkilän
Koulun pohja-
kaava. N.v. 1900.
Selostukset:
Rouva Helma Piha,
hra Vilho Valtanen
ja hra Frans Varjo
(Leiman)

1 Vaatenaulakot
2 Penkkejä

Piirros 10. Helkkilän pientenlasten koulun pohjakaava Helma Pihan, Vilho Valtasen ja Frans Varjon mukaan. Rakennuksessa oli luokkahuoneen lisäksi eteinen ja opettajaa varten keittiö ja kamari.

Kustaa Hellman ei ollut, kuten veljensä Samuli ja Juho, saanut tilaisuutta koulunkäyntiin. Kuitenkin hän oli koulujen perustamisen innokas kannattaja. Jo v. 1871 hän oli, päinvastoin kuin muut kunnan edustajat yhtä lukuunottamatta, kannattanut kansakoulun perustamista. Vielä v. 1883 24 ääntä oli vastustanut ja vain 3 puolustanut koulun rakentamista. Koska kansakoulujen perustaminen näytti mahdottomalta toteuttaa, Kustaa Hellman ryhtyi ajamaan »pikkulastenkouluhuoneiden» rakentamista kaikkiin kyliin. Tämä ehdotus hyväksyttiinkin v. 1886 kuntakokouksessa. Kulamaalla pidetyssä kokouksessa kukaan muu kokoukseen kutsutuista talollisista ei kuitenkaan kannattanut kouluhuoneen rakentamista kylään paitsi Kustaa Hellman, joka 14.4.1887 päivättyyn päätökseen liittämässään vastalauseessa pidätti itselleen oikeuden rakentaa kouluhuoneen yksinään omalle maalleen. Tämän suunnitelman hän sitten omilla varoillaan toteutti.

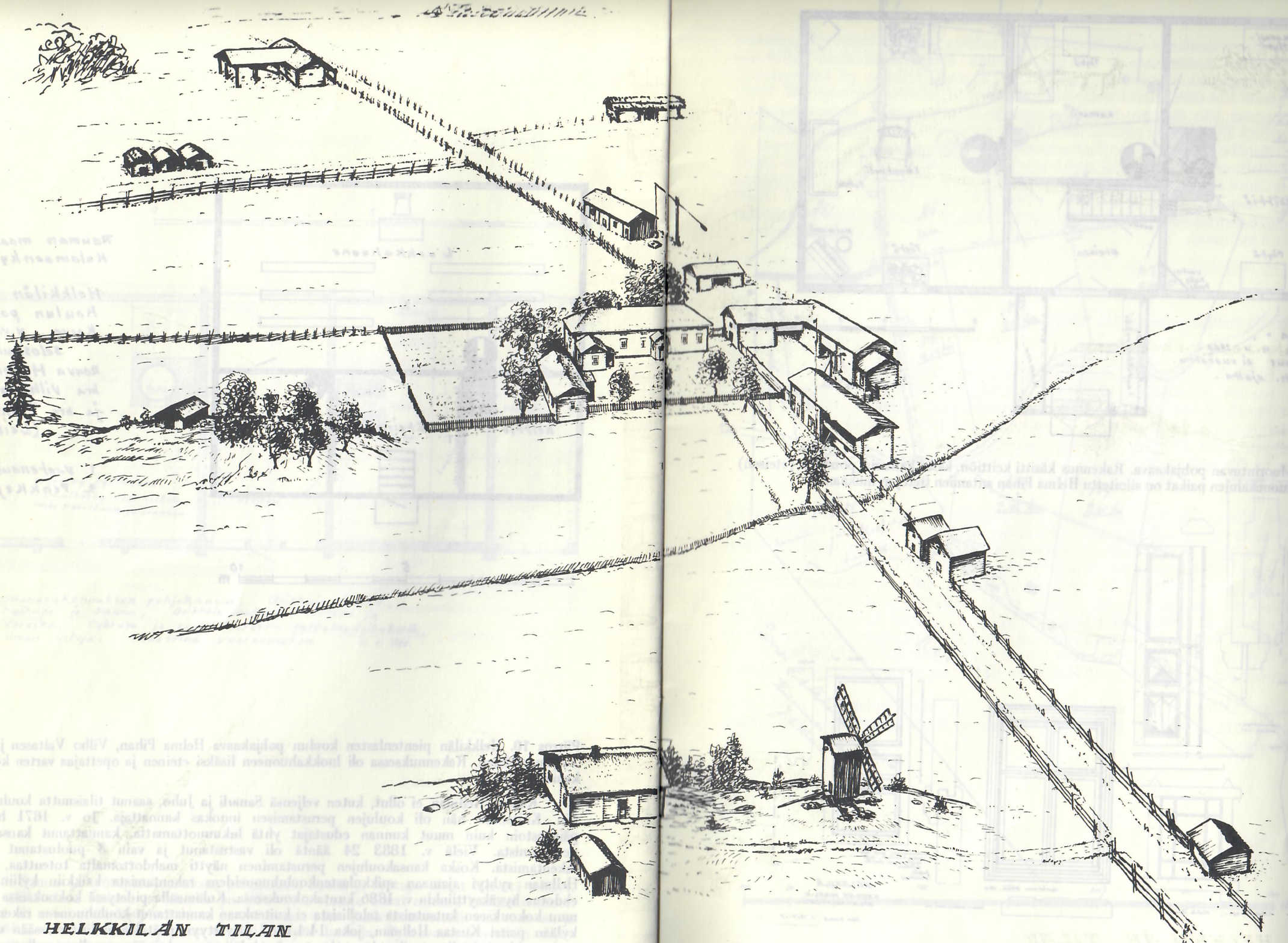

HELKKILÄN TILAN

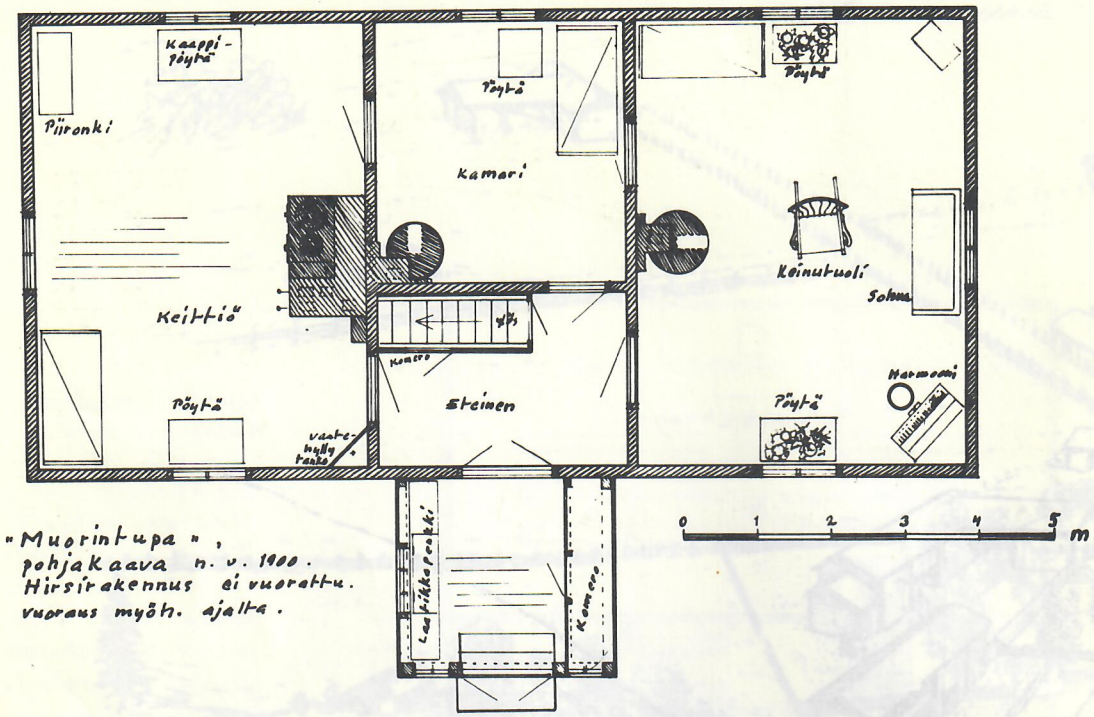

Piirros 12. Muorintuvan pohjakaava. Rakennus käsitti keittiön, kaksi kamaria, porstoon (eteisen) ja kuistin. Huonekalujen paikat on sijoitettu Helma Pihan antamien tietojen mukaan.

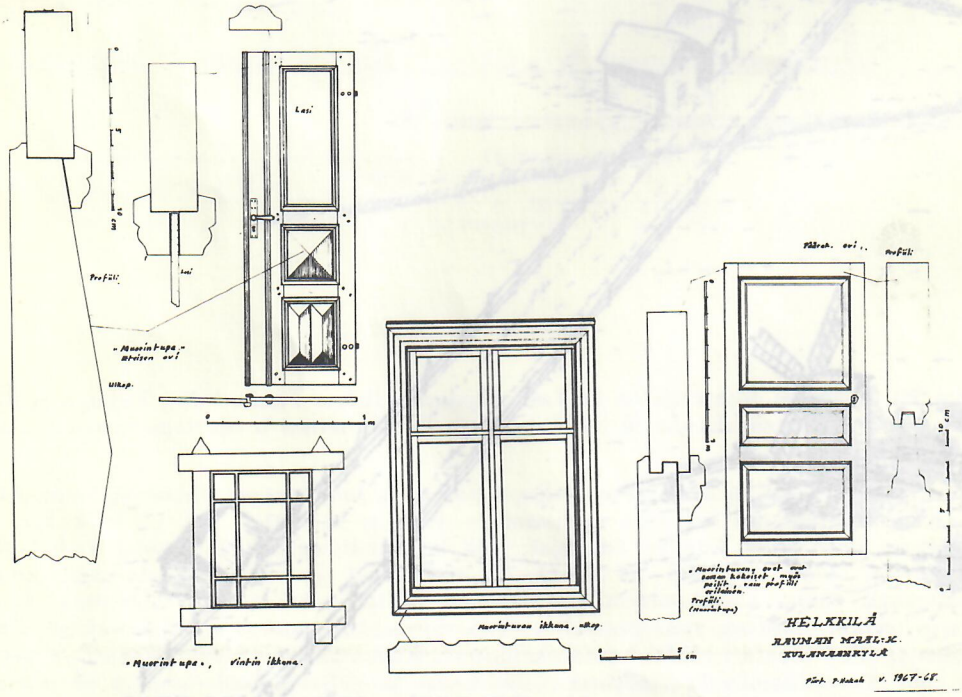

Piirros 13. Muorintuparakennuksen yksityiskohtia. Ikkunat olivat neliruutuiset, vintin ikkunat 9-ruutuiset. Eteiseen johtava sisäänkäynti oli kaksiovinen, joissa 3 peiliä, ylin osa lasia. Muut ovet olivat samankokoisia, kolmipeilisiä, joskin niiden profiili oli erilainen.

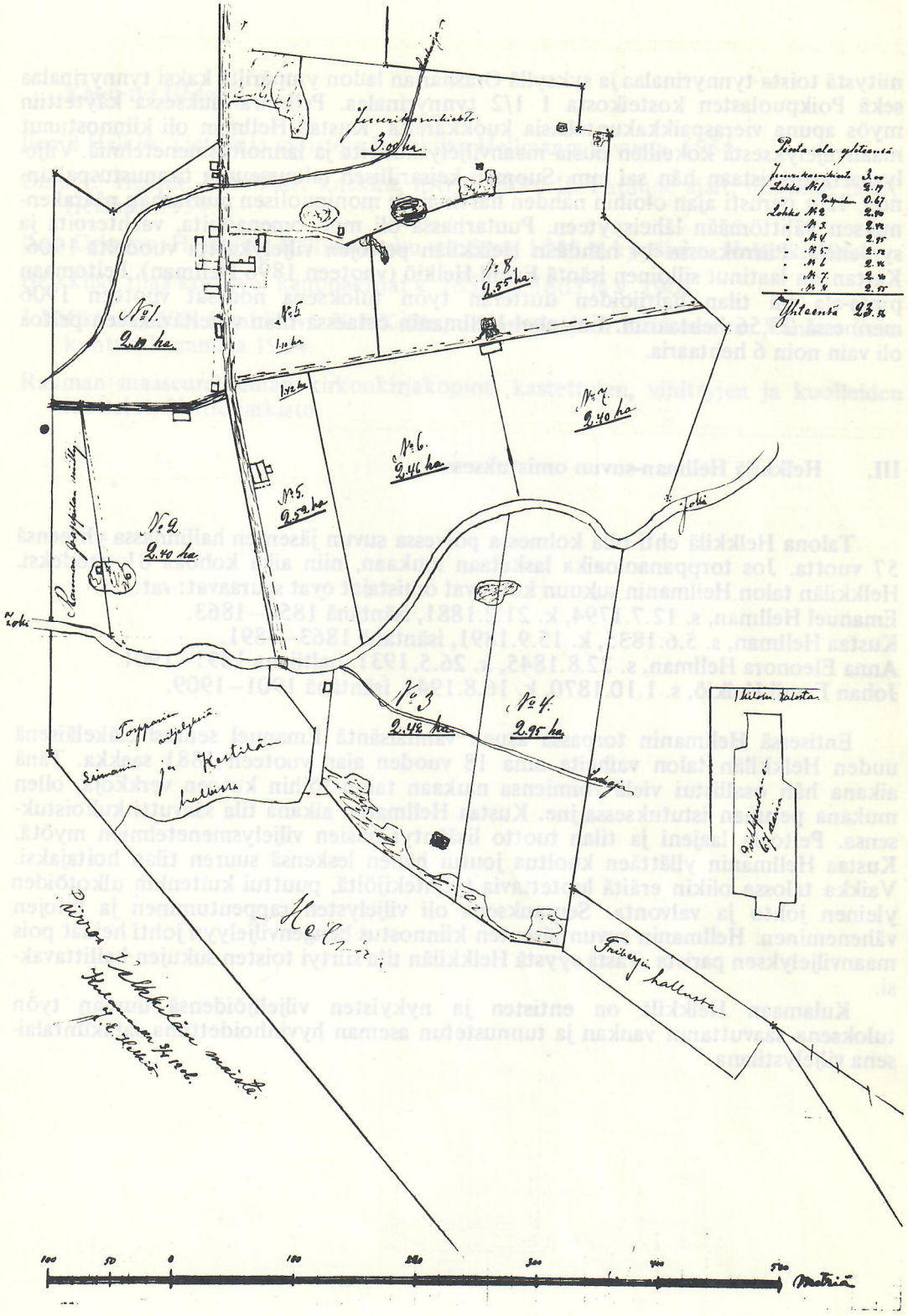

Piirros 14. Helkkilän peltojen viljelyskartta vuodelta 1906. Kartan on laatinut Eemil Helkiö. Peltomaan pinta-ala oli tällöin 23,56 hehtaaria. Emanuel Hellmanin ottaessa tilan haltuunsa vuonna 1852 peltoa oli 12.262 tynnyrinalaa eli noin 6 hehtaaria.

niitystä toista tynnyrinalaa ja syksyllä Orasharjan ladon ympäriltä kaksi tynnyrinalaa sekä Poikpuolasten kosteikosta 1 1/2 tynnyrinalaa. Pellonraivauksessa käytettiin myös apuna vieraspaikkakuntalaisia kuokkareita. Kustaa Hellman oli kiinnostunut maanviljelyksestä kokeillen uusia maanviljelyskoneita ja lannoitusmenetelmiä. Viljelysharrastuksistaan hän sai mm. Suomen keisarillisen talousseuran tunnustuspalkinnon. Hän perusti ajan oloihin nähden harvinaisen monipuolisen puutarhan päärakennuksen välittömään läheisyyteen. Puutarhassa oli mm. omenapuita, vaahteroita ja syreenejä. Piirroksessa 14 nähdään Helkkilän peltojen viljelykartta vuodelta 1906. Kartan on laatinut silloinen isäntä Eemil Helkiö (vuoteen 1896 Hellman). Peltomaan pinta-ala oli tilan haltijoiden uutteran työn tuloksena noussut vuoteen 1906 mennessä 23,56 hehtaariin. Emanuel Hellmanin ostaessa tilan viljeltäväkseen peltoa oli vain noin 6 hehtaaria.

III. Helkkilä Hellman-suvun omistuksessa.

Talona Helkkilä ehti olla kolmessa polvessa suvun jäsenten hallinnassa yhteensä 57 vuotta. Jos torppanaoloaika lasketaan mukaan, niin aika kohoaa 81 vuodeksi. Helkkilän talon Hellmanin sukuun kuuluvat omistajat ovat seuraavat: vat:
Emanuel Hellman, s. 12.7.1794, k. 21.2.1881, isäntänä 1852–1863.
Kustaa Hellman, s. 5.6.1835, k. 15.9.1891, isäntänä 1863–1891.
Anna Eleonora Hellman, s. 22.8.1845, k. 26.5.1931, haltijana 1891–1901.
Johan Eemil Helkiö, s. 1.10.1870, k. 16.8.1941, isäntänä 1901–1909.

Entisessä Hellmanin torpassa asuen vanhaisäntä Emanuel seurasi eläkeläisenä uuden Helkkilän talon vaiheita aina 18 vuoden ajan vuoteen 1881 saakka. Tänä aikana hän osallistui vielä voimiensa mukaan talon töihin kutoen verkkoja, ollen mukana perunan istutuksessa jne. Kustaa Hellmanin aikana tila saavutti kukoistuksensa. Peltoala laajeni ja tilan tuotto lisääntyi uusien viljelysmenetelmien myötä. Kustaa Hellmanin yllättäen kuoltua joutui hänen leskensä suuren tilan hoitajaksi. Vaikka talossa olikin eräitä luotettavia työntekijöitä, puuttui kuitenkin ulkotöiden yleinen johto ja valvonta. Seurauksena oli viljelysten rappeutuminen ja tulojen väheneminen. Hellmanin suvun jäsenten kiinnostus hengenviljelyyn johti heidät pois maanviljelyksen parista. Tästä syystä Helkkilän tila siirtyi toisten sukujen hallittavaksi.

Kulamaan Helkkilä on entisten ja nykyisten viljelijöidensä uuraan työn tuloksena saavuttanut vankan ja tunnustetun aseman hyvinhoidettuna satakuntalaisena viljelystilana.

Käytetyt lähteet:

Eemil Helkiö: Tietoja ja muistoja Helkkilän Hellmanin suvusta. 1954.

Onni E. Helkiö: Raumlaist knekku, tott ja jekku II. Lapsude ajalt, nii, ja se rajalt. Helsinki 1959.

Ilma Orkamo: Helkkilän Hellman-suku vuodesta 1540 nykypäiviin. Helsinki 1964.

Helkkilän tilaa koskevat kauppakirjat v. 1852, v. 1863 ja v. 1901.

J.J.Mikkola, K.N.Hanhijärvi, K.E.Kallio, J.Karhula ja T.Kaukoranta: Vanhaa Satakuntaa. Vammala 1934.

Rauman maaseurakunnan kirkonkirjakopiot, kastettujen, vihittyjen ja kuolleiden luettelot, Valtionarkisto.

Korjauksia ja oikaisuja

Kiireestä johtuen kirjaseen on jäänyt joukko painovirheitä, mitkä seuraavassa korjataan.

s. 3, 6. rivi ylhäältä:	on KUlamaan, **pitää olla** Kulamaan
s. 4, 9. rivi ylhäältä:	on aitettiin, **pitää olla** laitettiin
s. 4, 14. rivi ylhäältä:	on olettamista, **pitää olla** olettamusta
s. 4:	lukuun 3. **»Vanha Helkkilä» lisätään** ensimmäisen kappaleen loppuun hallintoneuvos Ilmari Helomaalta painatuksen jälkeen saatu tieto: Maarekisteristä ilmenee, että Virkun perintötalo R No. 3 on halottu osiin Virkku R No. 3^1 ja Helkkilä R No. 3^2. Halkominen on merkitty maarekisteriin 1.9.1854.
s. 4, 4. rivi alhaalta:	on soraa a, **pitää olla** soraa
s. 5, 2. rivi ylhäältä:	**jäänyt poistamatta** kp. sekä sen alla olevat »-merkit
s. 5, 3. rivi alhaalta:	on tehtii, **pitää olla** tehtiin
s. 6, 2. rivi alhaalta:	on tiluksillaa, **pitää olla** tiluksilla
s. 9, piirros 3, selostus, 1. rivi ylhäältä:	on Helkkiläm, **pitää olla** Helkkilän. **Mittakaava** ei ole aivan sama kuin edellisessä piirroksessa 2, koska rakennuksen pohjakaavan pituus ei ole tullut painatuksessa samaksi. Pohjakaavan pituuden **pitäisi olla** 8 mm. pitempi.
3. rivi alhaalta:	**Piirroksen tekstissä on**: Tuvassa oli lisäksi... **pitää olla seuraavasti:** Tuvassa oli lisäksi mm. kahdenistuttava keinutuoli, »juurhulkka» leipomisen aikana, 2 sänkyä, penkkejä ja pöytiä. Peräkamarissa sijaitsivat Kustaa Hellmanin valmistamat urut, keinutuoli, 2 sänkyä, piironki ja kaappipöytä. Myöhemmin...
s. 11, piirros 5:	**Selostuksen lopusta puuttuu lause:** Piirroksessa näkyy myös mahdollisesti omassa pajassa valmistettu »kraakku», johon ripustettiin mm. vellipata lämmitettäväksi.
s. 16, piirros 9, selostus, 3. rivi alhaalta:	on Jos kus, **pitää olla** Joskus
s. 22, 14. rivi ylhäältä:	**jäänyt poistamatta** vat
s. 23, 5. rivi ylhäältä:	on v. 1863, **pitää olla** v. 1862.

meder-offset-hki-69